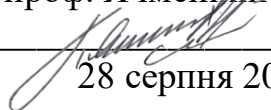

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри проф. Ячменіхін К.М.

28 серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМУ

Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

2020–2021 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 року

Розробник: **Коваленко Ольга Олександрівна**, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Історія Стародавньої Греції та Риму» полягає в ознайомленні студентів з основними етапами, подіями, тенденціями та особливостями політичної, соціально-економічної та культурної історії Стародавньої Греції та Риму.

Завдання навчальної дисципліни:

- розглянути періодизацію, основні події, дискусійні питання та особливості розвитку античної цивілізації;
- опанувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історії Стародавньої Греції та Риму;
- з'ясувати специфіку історії Стародавньої Греції та Риму та значення античної культури у всесвітньо-історичному процесі;
- оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою по історії Стародавньої Греції та Риму;
- сформувати здатності до пошуку, оброблення та синтезу інформації з історії Стародавньої Греції та Риму з різних джерел, на підставі їх критичного аналізу, визнання й сприйняття різноманітності їх оцінок.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія Стародавньої Греції та Риму.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Стародавня Греція.
2. Стародавній Рим.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин:	120	120
- лекції	30	10
- практичні / семінарські	24	6
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота студента	66	104

Статус навчальної дисципліни ____нормативна__

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Історія Стародавньої Греції та Риму»:

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

- ЗК 03. Здатність активно вчитися впродовж життя й оволодівати інноваційними стратегіями навчання.
- ЗК 04. Здатність виявляти ініціативу, підприємливість, генерувати нові ідеї, визначати та розв'язувати проблеми.
- ЗК 05. Здатність ефективно працювати одноосібно, у складі команди і в мультидисциплінарному оточенні.
- ЗК 06. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.
- ЗК 08. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
- ФК 09. Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей.
- ФК 10. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, оброблення, аналізу та синтезу інформації з різних джерел.
- ФК 11. Здатність обґрунтовано визначати роль України в загальноєвропейських та світових культурних процесах.
- ПРН 01. Уміння аналізувати й розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері професійної діяльності або навчання.
- ПРН 02. Розуміння значення культури як форми людського існування, здатність цінувати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.
- ПРН 03. Володіння концептуальними науковими та практичними знаннями та здатністю до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної педагогічної діяльності та/або навчання історії.
- ПРН 11. Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.
- ПРН 12. Розуміння й використання основних сучасних термінів і положень історичних наук та методики їх викладання, а також здатність аналізувати, порівнювати і класифікувати результати діяльності науковців різних напрямків і шкіл. Знання та розуміння історіографії для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.
- ПРН 13. Уміння використовувати методологію історії як науки, характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими подіями та явищами на підставі критичного аналізу історичних джерел, інтеграції їх змісту, визнання й сприйняття різноманітності їх оцінок.

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті

Усна відповідь, доповідь, виконання завдань
на практичному занятті
Активність (доповнення, запитання)

до 4 балів
1 бал

б) самостійна робота
в) іспит

до 15 балів
 до 25 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями:

4 бали – здобувач освіти у повному обсязі опрацював програмовий матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння історичних процесів, робить аргументовані висновки; може аналізувати історичну інформацію; може узагальнювати та застосовувати набуті знання; 3 бали – відповідь містить незначні неточності; 2 бали – студент може дати стислу відповідь на питання, у викладеному матеріалі є істотні прогалини; 1 бал – студент має загальне уявлення про тему чи про окремі її аспекти.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностики успішності та якості навчання

- усні відповіді;
- командні проєкти;
- презентації;
- іспит.

Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Стародавня Греція

Тема 1. Вступ до історії Стародавньої Греції та Риму

Поняття «історія античності» та «антична цивілізація». Значення історії Стародавньої Греції та Риму. Основні досягнення давніх греків та римлян. Місце античної культури у загальноєвропейському та загальносвітовому контексті. Особливості та класифікація джерел з історії Стародавньої Греції та Риму. Історіографія античної історії.

Ранні етапи дослідження історії Греції та Риму. Початок освоєння джерел. Перші наукові подорожі до Греції та Риму. Вивчення історії Стародавньої Греції у Новий час. Історіографія першої половини XIX ст. Розширення джерельної бази. Розкопки Г. Шлімана та А. Еванса. Особливості та основні напрямки вивчення історії Стародавньої Греції та Риму у XX – на початку XXI ст.

Особливості вивчення історії античності у Російській імперії та СРСР. Основні наукові напрямки. Археологічні дослідження у Північному Причорномор'ї. Зміни у підходах до вивчення історії Стародавньої Греції та Риму після розпаду СРСР. Сучасна українська та зарубіжна історіографія.

Періодизація історії Стародавньої Греції. Природньо-кліматичні умови Стародавньої Греції та їх вплив на хід історичного процесу. Природні багатства, ґрунти, берегова лінія. Умови господарської діяльності. Основні групи племен на території Стародавньої Греції.

Тема 2. Крито-мікенська та гомерівська Греція

Археологічні відкриття у басейні Егейського моря. Дослідження А. Еванса. «Палацова» цивілізація мінойського Криту. Періодизація історії Криту. Давньогрецькі міфи, пов'язані з о. Крит. Кносський палац. Правління Міноса. Політичний та соціально-економічний розвиток Криту. Теократія. Лінійне письмо. Занепад «палацових держав» Криту.

Ахейська Греція у II тис. до н. е. та особливості її розвитку. Періодизація мікенської цивілізації. Мікени, Тиринф, Пілос, Фіви. Розквіт та занепад мікенської цивілізації. Дорійське переселення та його наслідки.

Умови та основні етапи формування давньогрецької міфології. Особливості грецьких міфів. Міфи про виникнення світу та зміну поколінь богів. Грецький пантеон Олімпійських богів. Основні цикли грецьких міфів. Міфи про героїв та аргонавтів.

Поеми Гомера «Іліада» та «Одіссея» як історичне джерело. Питання про історичність Троянської війни. Відкриття Г. Шлімана. «Темні віки» в історії Стародавньої Греції. «Гомерівське питання» в історичній науці. Політичний та соціально-економічний лад у XI – IX ст. до н. е.

Тема 3. Архаїчна Греція (VIII – VI ст. до н. е.)

Головні риси розвитку давньогрецького суспільства архаїчної доби. Особливості соціально економічного-розвитку. Розвиток ремесла і торгівлі. Технічний прогрес. Розшарування суспільства. Формування полісної системи та її характерні риси.

Велика грецька колонізація. Її причини, характер та основні напрямки. Дискусійні питання щодо природи колонізації. Стосунки колоній з метрополіями та місцевим населенням. Вплив колонізації на соціально економічний та культурний розвиток Греції. Грецькі колонії у Північному Причорномор'ї.

Ранньогрецька тиранія, причини її встановлення та характерні риси. Кіпсел, Періандр, Полікрат, Клісфен, Феаген.

Тема 4. Стародавні Спарта та Афіни

Пелопоннес у VIII – VI ст. до н. е. Природні умови та населення. Аргос, Коринф та Мегари. Історичні умови формування Спартанської держави. «Спартанський міраж». Завоювання Мессенії. Лікурґ та «Велика ретра».

Особливості політичного розвитку Спарти. Державний лад Спарти. Царська влада, апелла, герусія, колегія ефорів. Соціальна структура спартанського суспільства. «Община рівних». Спартіати, ілоти та періеки. Особливості внутрішньої та зовнішньої політики. Утворення Пелопоннеського союзу. Побут та виховання спартіатів. Сиситії. Криптії. Сімейно-шлюбні відносини у давній Спарті.

Географічне становище, природні умови та населення Аттики. Розклад родового ладу і виникнення Афіньської держави. Міфи про Тесея. Особливості соціально-економічного ладу. Організація політичної влади. Панування родової знаті. Поглиблення соціальних суперечностей, загострення боротьби демосу з евпатридами. Заколот Кілона. Закони Драконта. Реформи Солона. «Сисахфія». Поділ населення на розряди за майновим цензом. Тиранія Пісістрата та його синів. Законодавство Клісфена та його значення для розвитку демократії в Афінах. «Остракізм». Перікл та розквіт афіньської демократії. Реформи Перікла. Перетворення Афін у загальногрецький культурний центр.

Тема 5. Греко-перські війни та Пелопоннеська війна.

Держава Ахеменідів наприкінці VI ст. до н. е. Греція напередодні греко-перських війн. Причини греко-перських війн. Іонійське повстання та його значення. Причини поразки Іонійського повстання. Основні етапи греко-перських війн. Перший та другий походи персів проти Греції. Марафонська битва та її значення. Похід Ксеркса. Фермопільська битва. Битва біля о. Саламін. Битва біля Платей. Видатні полководці греко-перських війн. Утворення Делоського морського союзу на чолі з Афінами. Організаційна структура Делоського морського союзу. Політика Афін щодо союзників. Причини перемоги Греції та її наслідки для подальшого соціально-економічного, політичного і культурного розвитку регіону.

Причини Пелопоннеської війни, її характер, особливості та наслідки для подальшого розвитку грецьких полісів. Військово-політичні суперечності між Пелопоннеським союзом та Афіньським морським союзом. Суперництво з Коринфом. Приводи до війни. Військові плани воюючих сторін. Періодизація Пелопоннеської війни. Архідамова війна та Нікіїв мир. Сицилійська експедиція. Декелейська війна. Втручання Персії у військове протистояння сторін. Поразка Афін та її причини. Тиранія тридцяти в Афінах. Відновлення демократії.

Тема 6. Криза грецького полісу та посилення Македонії

Економічні та соціальні наслідки Пелопоннеської війни. Стан сільського господарства, ремесла, торгівлі. Подальший розвиток рабовласницьких відносин. Нові риси у військовій організації полісів. Загострення соціальних та політичних суперечностей. Зменшення значення громадянства. Занепад полісної моралі. Характер кризи в Афінах та Спарті. Розвиток товарно-грошових відносин та їхній вплив на структуру спартанського полісу. Пізньогрецька тиранія. Зовнішня політика Спарти у IV ст. до н. е. Коринфська війна. Причини ліквідації спартанської гегемонії. Піднесення Фів. Другий Афіньський морський союз. Розпад Пелопоннеського союзу. Падіння гегемонії Фів. Політична роздробленість Греції. Поглиблення кризи полісної системи.

Природні умови, населення та соціально-економічний лад Македонії у V – першій половині IV ст. до н. е. Реформи Філіпа II. Зміцнення центральної влади. Піднесення економіки. Зовнішня політика Філіпа II. Боротьба за гегемонію в Греції.

Дельфійська амфіктіонія. «Священні війни». Філократів мир. Македонська та антимакедонська політичні течії в Афінах. Погляди Ісократ та Демосфена. Битва при Херонеї. Встановлення македонської гегемонії в Греції. Панеллінський конгрес у Коринфі та плани війни проти Персії. Смерть Філіпа II. Прихід до влади Александра Македонського. Відновлення Александром гегемонії Македонії в Греції.

Тема 7. Завоювання Александра Македонського

Держава Ахеменідів у 30-х рр. IV ст. до н. е. Греція та Македонія напередодні війни з Персією. Особистість Александра Македонського і тенденції щодо його ідеалізації в античній та сучасній історіографії. Підготовка походу на Схід. Мета та причини походу Александра Македонського. Головні битви. Створення «світової держави», її соціально-економічний устрій та організація управління. Заснування нових міст. Політика «змішування» народів. Історичне значення походів Александра Македонського.

Тема 8. Культура Стародавньої Греції

Історичні умови та особливості розвитку грецької культури. Розвиток наукових знань у Стародавній Греції. Основні філософські школи. Софісти, Сократ, Демокріт, Платон та Арістотель. Математика та медицина. «Батько медицини» Гіппократ. Розвиток давньогрецької архітектури. Містобудування. Храми та громадські споруди. Найважливіші пам'ятки архітектури та скульптури. Афінівський Акрополь. Образ людини у грецькому мистецтві. Побут давніх греків. Олімпійські, Піфійські, Істмійські ігри. Панафінеї та Діонісії. Виникнення та розвиток давньогрецького театру. Есхіл, Софокл, Евріпід, Арістофан. Розвиток літератури у Стародавній Греції. Історичні твори. Проза. Лірика.

Змістовий модуль 2. Стародавній Рим

Тема 9. Рим у царський період

Періодизація історії Стародавнього Риму. Природньо-кліматичні умови Апеннінського півострова. Головні області Італії. Розселення італійських племен. Етруська проблема у сучасній історіографії.

Виникнення міста Рим: легенди та реальність. Ромул і Рем. Географічне становище і природні умови. Початок політичної організації римського суспільства. Царська влада в Римі. 7 римських царів. Реформи Сервія Туллія. Патриції та плебеї. Основні теорії виникнення поділу на патриціїв та плебеїв. Патрони і клієнти та взаємовідносини між ними. Становлення Римської республіки.

Тема 10. Рим та Італія у V – III ст. до н. е.

Основні напрямки зовнішньої політики Риму та основні суперники на території Італії. Війни з етрусками. Латинські війни. Нашестя кельтів (галлів). Самнітські війни. Завоювання римлянами Південної Італії. Піррова війна. Причини успіхів римської експансії. Створення римсько-італійського союзу.

Рим у ранньореспубліканський період. Розвиток економіки. Стан сільського господарства, ремесла і торгівлі. Причини боротьби плебеїв з патриціями. Вимоги плебеїв. Основні етапи боротьби. «Закони XII таблиць» як історичне джерело. Римське суспільство за «Законами XII таблиць». Розвиток приватної власності, боргового та патріархального рабства.

Боротьба Риму з Карфагеном за панування в Західному Середземномор'ї. Римсько-карфагенські протиріччя. Експансія Карфагену в Західному

Середземномор'ї. Пунічні війни, їх причини, характер та основні етапи. Перша Пунічна війна та її наслідки. Карфаген і Рим після першої Пунічної війни. Гамількар Барка. Ганнібал Барка та початок II Пунічної війни. Причини, привід та плани воюючих країн. Похід Ганнібала. Диктатура Фабія Максима. Битва при Каннах. Військові дії в Італії, на Піренейському півострові, в Африці. Битва при Замі. Укладення миру та його умови. III Пунічна війна та її причини. Облога та знищення Карфагена. Причини перемоги Риму. Соціально економічні та політичні наслідки Пунічних війн.

Тема 11. Розвиток Римської держави у II ст. до н. е.

Політичний устрій Римської республіки. Куріатні, центуріатні, трибутні коміції та їх основні функції. Сенат та його повноваження. Формування сенату. Загальні риси магістратур у Стародавньому Римі. Ординарні та екстраординарні магістратури. Консули, претори, цензори. Народні трибуни та їх особливе значення у римській державі. Едили та квестори. Причини призначення диктатора та інтеррекса. Зв'язок політичного життя з релігією. Колегія понтифіків та повноваження великого понтифіка. Колегії жерців фламінів, феціалів та авгурів. Стосунки з колоніями та муніципіями. Проблема римського громадянства.

Становище рабів в Італії. Повстання рабів на о. Сицилія у 30-х рр. II ст. до н. е. Повстання Арістоніка у Пергамі. Загострення соціальних протиріч в римському суспільстві. Брати Гракхи та їх реформи (аграрна, судова, військова). Політична боротьба щодо реформ та їх історичне значення.

Югуртинська війна та реформи Гая Марія. Друге повстання рабів на Сицилії.

Тема 12. Криза Римської республіки

Союзницька війна. Мітрідат VI Евпатор. Перша Мітрідатова війна. Захоплення Малої Азії. Азіатська (або Ефеська) вечірня. Боротьба за Грецію та Дарданський мирний договір. Друга Мітрідатова війна. Третя Мітрідатова війна та загибель Мітрідата. Наслідки війн для Римської держави.

Вплив війн з Мітрідатом на політичну ситуацію у Римі. Боротьба між Луцієм Корнелієм Суллою та Гаєм Марієм. Громадянська війна у Римі у 80-х рр. I ст. до н. е. Диктатура Сулли, її причини та характер. Реформи Сулли. Проскрипції. Наслідки диктатури Сулли для історії Риму. Становище рабів у I ст. до н. е. Основні джерела рабства. Повстання під керівництвом Спартака. Його причини, хід та наслідки. Програма повсталих та розбіжності серед прибічників Спартака. Особистість Спартака в античній та сучасній історіографії та культурі. Сучасні концепції характеру повстання. Гней Помпей та Марк Красс.

Загострення соціальних протиріч у Римській державі після смерті Сулли. Програми популярів та оптиматів. Реставрація досулланських порядків. Юлій Цезар. Змова Катіліни.

Перший тріумвірат. Війни у Галлії. Римська політика на Сході. Розпад першого тріумвірату. Війна між Цезарем та Помпеєм. Диктатура Цезаря, його внутрішня та зовнішня політика. Реформи Юлія Цезаря. Історичне значення диктатури Цезаря. Особистість Цезаря в античній і сучасній історіографії та культурі.

Громадянські війни кінця 40 – 30-х рр. I ст. до н. е. Другий тріумвірат. Октавіан, Марк Антоній та Марк Емілій Лепід. Боротьба за владу між Антонієм та

Октавіаном. Битва при Акції. Соціально-економічні та політичні наслідки громадянських війн.

Принципат Августа. Сутність системи принципату. Поєднання республіканських та монархічних рис. Повноваження принцепса, становище сенату, зменшення ролі народних зборів. Внутрішня політика Октавіана Августа. Політика в галузі культури. Реформа римської армії. Зовнішня політика Августа. Боротьба з германськими племенами. Значення діяльності Октавіана Августа та його особистість в античній і сучасній історіографії та культурі.

Тема 13. Рання Римська імперія

Правління династії Юліїв – Клавдіїв. «Епоха терористичного режиму». Загальні риси правління Юліїв – Клавдіїв. Ворожнеча з сенатом. Імператор Тиберій. Абсолютистська політика Калігули. Імператор Клавдій як політичний діяч та історик. Імператор Нерон. Пожежа в Римі у 64 р. до н. е.

Імперія у період правління Флавіїв. Прихід до влади Веспасіана, характеристика його правління. Імператор Тіт. Виверження вулкану Везувій. Правління Доміціана.

Династія Антонінів. «Золотий вік». Імператор Нерва. Правління Траяна. Внутрішня та зовнішня політика Адріана. Імператор Антонін Пій. Марк Аврелій – «філософ на троні». Завершення періоду стабільності, правління Коммода.

Громадянські війни. «Солдатська монархія Северів». Прихід до влади Септимія Севера. Зовнішня та внутрішня політика імператора Каракалли. Проголошення імператором Макрина. Імператор Елагабал та особливості його правління. Прихід до влади Олександра Севера. Кінець правління династії Северів і початок періоду анархії. Зміни імператорів. Сепаратизм. Соціально-економічна криза. Криза рабовласницьких відносин. Пекулій. Розвиток колонату.

Тема 14. Криза та падіння Західної Римської імперії

Прихід до влади імператора Діоклетіана. Домінат як політична система. Тетрархія. Реформи Діоклетіана та їх значення. Новий адміністративний поділ імперії. Військова, податкова та фінансова реформи. Едикт про ціни. Релігійна політика Діоклетіана. Зовнішня політика Діоклетіана.

Боротьба за владу. Константин і Ліціній. Релігійна політика Константина. Міланський едикт. Реформи Констанція. Заснування Константинополя. Зовнішня політика Константина. Наступники Константина. Правління Констанція. Юліан Відступник та його релігійна політика. Іовіан. Валентиніан і Валент.

Римська імперія у IV – V ст. Нерівномірність економічного розвитку західних та східних провінцій. Поглиблення кризи рабовласницького способу виробництва. «Велике переселення народів». Гуни і готи. Рух вестготів. Битва при Адріанополі та її значення. Феодосій I та його боротьба за єдність Римської імперії. Варваризація. Розподіл Римської імперії на Західну та Східну. Захоплення Риму Аларіхом. Нашестя Аттіли. Набій вандалів на Рим. Вторгнення Одоакра. Ромул Августул – останній імператор Західної Римської імперії. Падіння Західної Римської імперії та його причини.

Тема 15. Культура Стародавнього Риму

Умови та особливості розвитку римської культури. Релігійні уявлення. Пантеон найдавніших римських богів. Зміни у релігійних уявленнях у період

імперії. Поява християнства. Свята, видовища та гадання.

Розвиток наукових знань. Природничі та гуманітарні науки. Особливості розвитку філософії у Стародавньому Римі. Стоїцизм та епікурейство. Сенека. Епіктет. Марк Аврелій. Розвиток права у Стародавньому Римі. Визначні римські науковці.

Розвиток містобудування. Характерні риси римської архітектури та скульптури, тенденції їх розвитку на різних етапах історії Стародавнього Риму. Римські шедеври світової культури. Побут та звичаї давніх римлян. Освіта.

Розвиток літератури у Стародавньому Римі. Історична література та її особливості. Художня проза. Поезія. Ораторське мистецтво.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	включно з					усього	включно з				
		л	пр	лаб	інд	срс		л	пр	лаб	інд	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Стародавня Греція												
Тема 1. Вступ до історії Стародавньої Греції та Риму.	2	2					6	2				4
Тема 2. Крито-мікенська та гомерівська Греція.	14	2	4			8	6		2			4
Тема 3. Архаїчна Греція (VIII – VI ст. до н. е.).	2	2					6					6
Тема 4. Стародавні Спарта та Афіни.	18	2	4			8	6	2				4
Тема 5. Греко-перські війни та Пелопоннеська війна.	4	2	2			4	6					6
Тема 6. Криза грецького полісу та посилення Македонії.	2	2					6					6
Тема 7. Завоювання Александра Македонського.	2	2					6	2				4
Тема 8. Культура Стародавньої Греції.	17	2	2			13	17					17
Разом за змістовим модулем 1	61	16	12			33	59	6	2			51
Змістовий модуль 2. Стародавній Рим												
Тема 9. Рим у царський період.	2	2					6	2				4
Тема 10. Рим та Італія у V – III ст. до н. е.	8	2	2			4	6					6
Тема 11. Розвиток	8	2	2			4	6					6

Римської держави у II ст. до н. е.												
Тема 12. Криза Римської республіки.	20	2	6			12	12		4			8
Тема 13. Рання Римська імперія	2	2					6					6
Тема 14. Криза та падіння Західної Римської імперії.	2	2					8	2				6
Тема 15. Культура Стародавнього Риму.	17	2	2			13	17					17
Разом за змістовим модулем 2	59	14	12			33	61	4	4			53
Усього годин	120	30	24			66	120	10	6			104

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Давньогрецька міфологія.	2
2	Греція в XI – IX ст. до н. е. (за поемами Гомера «Іліада» й «Одіссея»).	2
3	Стародавня Спарта.	2
4	Стародавні Афіни.	2
5	Пелопоннеська війна та її наслідки для Афін та Спарти.	2
6	Розвиток культури та науки за доби еллінізму.	2
7	Закони XII таблиць.	2
8	Реформи братів Гракхів.	2
9	Повстання рабів під проводом Спартака.	2
10	Диктатура Юлія Цезаря.	2
11	Принципат Августа.	2
12	Культура та наука у Стародавньому Римі.	2
Усього годин практичних занять		24

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять № 1 – 12	48
1	Розвиток літератури у Стародавній Греції.	9
2	Розвиток літератури у Стародавньому Римі	9

Усього годин на самостійну роботу	66

Методи навчання

1. Словесні методи навчання (лекція, бесіда).
2. Інтерактивні методи навчання (диспут, навчальні ігри).
3. Практичні методи навчання (виконання творчих завдань, підготовка доповідей, презентацій).
4. Проблемний виклад матеріалу.
5. Дослідницький метод навчання.

Форми контролю

1. Усне опитування.
2. Доповіді.
3. Творчі презентації.
4. Іспит.

Розподіл балів

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота															Підсумковий екзамен	Сума	
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2									
Тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	25	100
Бали	-	10	-	10	5	-	-	12	-	5	5	15	-	-	13		

Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни.
- Силабус.
- Плани семінарських занять та методичні рекомендації.
- Навчальний посібник.
- Теми і завдання для самостійного опрацювання.
- Питання на іспит.
- Презентації та відеоматеріали.

Рекомендовані джерела інформації

Джерела:

1. Антична література. Греція. Рим. Хрестоматія / [упорядники Т. В. Михед, Ю. В. Якубіна]. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 952 с.
2. Античная демократия в свидетельствах современников / [изд. подгот. Л. П. Маринович, Г. А. Кошеленко]. Москва: Ладомир, 1996. 383 с.
3. Античні поетики. Київ: Грамота, 2007. 168 с.

4. Антологія джерел по історії, культурі і релігії Давньої Греції / [сост. В. І. Кузищин]. СПб.: Алетейя, 2000. 608 с.
5. Арістотель. Політика. Київ: Основи, 2000. 239 с.
6. Арриан. Поход Александра. Москва: Миф, 1993. 272 с.
7. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2008. Т. 3. Практикум. 544 с.
8. Вергілій. Енеїда. Харків: Фоліо, 2017. 320 с.
9. Геродот. Історії в дев'яти книгах. Київ: Наукова думка, 1993. 576 с.
10. Гомер. Іліада. Харків: Фоліо, 2018. 480 с.
11. Гомер. Одиссея. Харків: Фоліо, 2018. 432 с.
12. Давньогрецький роман. Київ: Грамота, 2010. 280 с.
13. Диодор Сицилійський. Историческая библиотека. Книги VIII – X: Фрагменти. Архаическая Греция. Рим эпохи царей. СПб.: Алетейя, 2012. 136 с.
14. Квинт Курций Руф. История Александра Македонского. С приложением сочинений Диодора, Юстина, Плутарха об Александре. Москва: Издательство Московского государственного университета, 1993. 464 с.
15. Коваленко О. О. Практикум з історії Стародавньої Греції: Навчально-методичний посібник для студентів стаціонарного відділення. – Чернівці: Видавець Лозовий В.М., 2014. 316 с.
16. Корнелій Тацит. Анналі. – Київ: Український письменник, 2013. 700 с.
17. Ксенофонт. Анабазис. Київ: Український письменник, 2011. 320 с.
18. Ксенофонт. Лакедемонская полития. *Зайков А. В. Общество древней Спарты: основные категории социальной структуры.* Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2013. С. 178 – 194.
19. Кун М. А. Легенди і міфи Давньої Греції. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 448 с.
20. Ливий Тит. История Рима от основания города. Москва: Альфа-книга, 2014. 1296 с.
21. Лукіан. Як писати історію. Львів: Видавництво УКУ, 2014. 88 с.
22. Марк Аврелій. Наодинці із собою. Львів: Літопис, 2007. 212 с.
23. Платон. Держава. Київ: Основи, 2000. 355 с.
24. Платон. Діалоги. Харків: Фоліо, 2008. – 352 с.
25. Плутарх. Порівняльні життєписи. Київ: Дніпро, 1991. 440 с.
26. Римська драма. Київ: Грамота, 2010. 256 с.
27. Римська елегія. Київ: Літопис, 2009. 578 с.
28. Светоній Транквілл Гай. Життєписи дванадцяти цезарів. Львів: Піраміда, 2019. 312 с.
29. Фукидид. История. Москва: Ладомир-АСТ, 1999. 736 с.
30. Хрестоматія по історії древнього мира: Еллинизм. Рим / [под ред. В. Г. Борюховича]. Москва: «Греко-латинский кабинет» Ю. А. Шичалина, 1998. 528 с.

Основна література:

1. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. Т. 1. Стародавня Греція. 656 с.

2. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. Т. 2. Стародавній Рим. 848 с.
3. Балух В. О. Історія античної культури. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. 632 с.
4. История Древнего Рима / [под ред. А. Г. Бокщанина и В. И. Кузицина]. Москва: Высшая школа, 2000. 383 с.
5. История Древней Греции / [под ред. В. И. Кузицина]. Москва: Высшая школа, 2003. 399 с.
6. Машкин Н. А. История Древнего Рима. Москва: Высшая школа, 2006. 753 с.
7. Ткаченко В. В. Лекції з розвитку державно-правових відносин у давньогрецькій і давньоримській цивілізаціях: Навчальний посібник. Київ: Міжрегіональна академія управління персоналом, 2005. 384 с.

Допоміжна література:

1. Адо П. Що таке антична філософія? Київ: Новий Акрополь, 2014. 428 с.
2. Андреев Ю. В. Архаическая Спарта. Искусство и политика. СПб.: Нестор-История, 2008. 342 с.
3. Андреев Ю. В. Гомеровское общество. Основные тенденции социально-экономического и политического развития Греции XI – VIII вв. до н. э. СПб.: Нестор-История, 2004. 496 с.
4. Античный полис: Курс лекций / [отв. ред. В. В. Дементьева, И. Е. Суриков]. Москва: Русский фонд содействия образованию и науке, 2010. 240 с.
5. Балух В.О., Возний І.П., Коцур В.П. Історичні портрети античності та середньовіччя. Чернівці Книги – ХХІ, 2007. 500 с.
6. Берд М. SPQR. Історія Давнього Риму. Київ: Форс, 2019. 496 с.
7. Бриан П. Александр Великий. Из Греции на Восток. Москва: Астрель, АСТ, 2003. 176 с.
8. Бриан П. Дарий в тени Александра. Москва: Вече, 2007. 448 с.
9. Вейн П. Чи вірили греки у свої міфи? Львів: Каменярь, 2003. 170 с.
10. Войтович Л., Овсінський Ю. Історія війн і військового мистецтва. Том 1. Київ: Фоліо, 2017. 896 с.
11. Дмитренко В. Октавіан Август. Львів: Кальварія, 2011. 272 с.
12. Дмитренко В. Розвідка та інші таємні служби стародавнього Риму та його супротивників. Львів: Кальварія, 2020. 704 с.
13. Дудка Р. А. Історія стародавнього світу: курс лекцій. – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, 2009. 347 с.
14. Зайков А. В. Общество древней Спарты: основные категории социальной структуры. Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2013. 196 с.
15. Історія європейської цивілізації. Греція / [під редакцією У. Еко]. Харків: Фоліо, 2019. 1159 с.
16. Історія європейської цивілізації. Рим / [під редакцією У. Еко]. Харків: Фоліо, 2015. 1040 с.
17. Ковбасенко Ю. І. Антична література. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2012. 247 с.

18. Маринович Л. П. Античная и современная демократия: новые подходы к сопоставлению: Учебное пособие. Москва: «Книжный дом Университет», 2007. 212 с.
19. Маяк И. Л. Римляне ранней республики. Москва: Наука, 2019. 207 с.
20. Монтанеллі І. Історія греків. Львів: Літопис, 2010. 336 с.
21. Орлова Т. В. Всесвітня історія: Історія цивілізацій. Київ: Знання, 2012. 446 с.
22. Пашенко В. І. Антична література. Київ: Либідь, 2004. 718 с.
23. Печатнова Л. Г. История Спарты: период архаики и классики. СПб.: Гуманитарная Академия, 2001. 510 с.
24. Печатнова Л. Г. Спарта. Миф и реальность. М.: Вече, 2013. 388 с.
25. Сергеев В. С. История Древней Греции. Москва: АСТ, 2008. 928 с.
26. Ставнюк В. В. Становлення афінського поліса. Київ: Аквілон-Плюс, 2005. 217 с.
27. Суриков И. Е. Остракизм в Афинах. Москва: Языки славянских культур, 2006. 640 с.
28. Суриков И. Е. Солнце Эллады. История афинской демократии. СПб.: Факультет филологии и искусства Санкт-Петербургского государственного университета, 2008. 376 с.
29. Становление официальной идеологии принципата императора Августа. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2011. 268 с.
30. Томпсон Э. А. Римляне и варвары. Падение Западной империи. СПб.: Издательский Дом «Ювента», 2003. 288 с.
31. Туманс Х. Рождение Афины. Афинский путь к демократии: от Гомера до Перикла (VIII – V в. до н. э.). СПб.: Издательский Центр «Гуманитарная Академия», 2002. 544 с.
32. Фролов Э. Д. Рождение греческого полиса. СПб.: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2004. 266 с.
33. Фролов Э. Д. Феномен досуга в античном мире. СПб.: Издательский центр «Гуманитарная академия», 2013. 464 с.
34. Чумаченко Б. М. Вступ до культурології античності. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 174 с.
35. Шаму Ф. Цивилизация Древней Греции. Москва: АСТ, 2009. 368 с.
36. Шаму Ф. Эллинистическая цивилизация. Москва: У-Фактория; АСТ Москва, 2008. 480 с.
37. Kershaw S. R. Barbarians: Rebellion and Resistance to the Roman Empire. London: Robinson, 2019. 519 p.
38. Nixey C. The Darkening Age: The Christian Destruction of the Classical World. London: Pan Books, 2018. 352 p.
39. Scheidel W. Escapes from Rome: The Failure of Empire and the Road to Prosperity. Princeton: Princeton University Press, 2019. 696 p.
40. Waterfield R. Creators, Conquerors, and Citizens: A History of Ancient Greece. Oxford: Oxford University Press, 2018. 544 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

<http://associationofancienthistorians.org> – «Association of Ancient Historians».

<http://ancientrome.ru> – «История Древнего мира».

<http://centant.spbu.ru> – «Центр антиковедения Санкт-Петербургского Государственного университета».

<https://www.coursera.org/learn/mythology> – онлайн курс «Greek and Roman Mythology» (від Пенсильванського університету).

<https://www.coursera.org/learn/ancient-greeks> – онлайн курс «Ancient Greeks» (від Уесліанського університету).

<https://www.coursera.org/learn/roman-art-archaeology> – онлайн курс «Roman Art and Archeology» (від Аризонського університету).

<https://greek-glory.at.ua> – «Greek Glory».

<http://www.gumer.info> – «Библиотека Гумер – гуманитарные науки».

<http://www.sno.pro1.ru/lib/> – онлайн бібліотека «Студенческого научного общества».

<http://www.perseus.tufts.edu> – Perseus digital library.